

॥ वैराग्यचं चकम् ॥

शिलं किमनलं भवेदनलमौदरं बाधितुं
 पयः प्रसृतिपूरकं किमु न धाकरं सारसम्।
 अयत्नमलमल्पकं पाथि पट्यरं कच्यरं
 भजनि विबुधा बुधा अहह कुक्षितः कुक्षितः ॥३॥

अन्वय - औदरम् अनलम् बाधितुं किम् शिलं अनलम्
 भवेत्? प्रसृतिपूरकं सारसम् पयः किमु न धाकरम्?
 अयत्नम् अल्पकम् पाथि पट्यरम् कच्यरम्
 अलम् नास्ति? अहह. विबुधाः बुधाः कुक्षितः
 कुक्षितः भजनी।

शिलं - शैतलीक सांडकेके दाणे (उच्छ्वानि)
 अनल - आग्नि / अनलम् - अन् + अलम् (पुरसे)

अयत्न - प्रयत्नाशिवाय मीककेके, अहह - अरे
 कुक्षितः - कुक्षि (कुशी) नून निर्माण झालेही

पंचमी प्रत्यय - नः

कुक्षितः - क्षिति - पृथ्वीचे पालनकर्ते राजे,
 त्यापेकी वाईट राजा (प्रजाहितदक्ष नसणारा)

धाकर - समाधान, तृप्ती, संतोष देणारे। धा - बुष्ट

उदरातील आग्नेला शांत करण्यासाठी शेतान
 पीक कापणी झाल्यानंतर सांडकेके (उरकेके) दाणे
 पुरसे नाहीत का? सरोवरातील पसाभर (ऑजठभर)

पाणी समाधान (तृप्ती) देऊ शकत नाही काय?

कोणत्याही प्रयत्नाशिवाय रस्त्यावर पडलेले चिरगुराप्रमाणे
 असणारे अल्पसे वस्तू देखील पुरसे नाही काय?

तर मग विबुधजन (निशेष शरणे /

बुद्धिकडे पाठ फिरवणारे) पोटच्या

खळगीसाठी हीन राजांचे गुणगान का करत
 असोवेत बरे?

31		1	2
3	4	5	6
7	8	9	10
11	12	13	14
15	16	17	18
19	20	21	22
23	24	25	26
27	28	29	30
M	T	W	T
F	S		

दुरीश्वर द्वार बहि वितीर्दिकात्
 दुरासिकार्ये रचितो अयमञ्जलिः।
 यदञ्जनाभं निरपायमास्ति
 धनञ्जय - ह्यन्दन - भूषणं धनम् ॥२॥

दुरीश्वर द्वार बहि; वितीर्दिकात् अयम् अञ्जलिः
 रचिता। (इदं दृश्यं मम) दुरासिकार्ये आस्ति।
 यद् अञ्जनाभं धनञ्जय - ह्यन्दन भूषणं धनम्
 निरपायम् आस्ति।

दुरीश्वर - प्रजेच्या कल्याणासाठी प्रयत्नशील
 नसणार; वितीर्दिक - मोकळे प्रांगण
 अञ्जनाभ - अजनासारखी ज्याची आभा आहे.
 धनञ्जय < आग्नि अर्जुन | निरपाय - या धनाला अपाय
 नाही, उकट ते वाढतच जाते.
 दुरासिकार्ये - हा माझ्या असमाधानाचा विषय आहे.
 ह्यन्दन - रथ अर्जुनाच्या रथाचे भूषण
 असणारा तो श्रीकृष्ण।

केवळ स्तुतिपाठक किंवा भावाप्रमाणे जे या
 वडिर राजाच्या राजवाड्याबाहेरील मोकळ्या
 प्रांगणात वाचणार होउन नमस्कार करत निष्कत
 उभे आहेत ते माझ्या असमाधानाचा विषय
 होताना ते जठराग्निच्या शांतीसाठी अञ्जनाभ अशा
 राजांची कायारीने स्तुती करतात. मात्र अर्जुनाच्या
 रथाचे भूषण असणारा जो अञ्जनाभ (सावका)
 श्रीकृष्ण आहे त्याने दिलेल्या धनाला कधीही
 क्षय नाही, अपाय नाही, हानी नाही. उकट ते
 धन वाढतच जाते.

							1
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28		
S	M		W	T		S	

काचाय नीचं कमनीयवाचा
 मोचाफलस्वादमुचा न याचं
 दयाकुचेलं धनदत्तकुचेलं
 स्थिते कुचेलं त्रितमाकुचेलं ॥३॥

(अहं) मोचाफलस्वादमुचा कमनीय वाचा काचाय
 नीचं न याचं । दयाकुचेलं धनदत्तकुचेलं
 स्थिते कुचेलं त्रितमाकुचेलं ।

काचाय - काचबंड, रत्नरुपी पाषाण
 Precious Stones.

कमनीयवाचा - गोड वाणीने (तृतीय्या)

मोचाफलस्वादमुचा - द्राक्ष (किंवा केळ) फळाचा
 स्वादसुद्धा ज्याच्यापुढे फिका पडेल अशी वाणी

चेल - वस्त्र, कुचेल - खराब, फारके वस्त्र

धारण करणारा तो मिकारी.

दयाकुचेलं - दयेचा सागर, पृथ्वी ही सागर

रुपी वस्त्राने वेढलेली आहे.

क्षोणीकोण शतांशपालनखलद, दुर्वीरगवीनल
 दुभ्यत्सुद्रनेरन्द्रचाटुरचनां धन्या न मन्यामहे।
 देवं सेवितुमेव निश्चिनुमहे योऽसौ दयालुः पुरा
 धानामुष्टिमुच्ये कुचेलमुनये धने स विनेशताम् ॥१॥

10 क्षोणीकोण - पृथ्वीच्या कोपयातीत एक भूभाग
 11 शतांशपालनखलद - त्याच्या शतांश भूमीचे
 चालन करणारा एक राजा.

12 दुर्वीरगवीनलदुभ्यत् - निवारण करता येणार
 नाही अशा गवीचे फुत्कार टाकतो आहे. अशा
 1 सुद्र राजाच्या स्तुतिपर रचना (चापलुसी) करून
 2 ती आहे स्वतःला धन्य मानत नाही. मात्र जो
 खरेखर दयालु आहे, सनातन आहे.

3 धानामुष्टि - मूठभर पोष्याच्या बंदल्यात,
 कुचेलमुनये - फारके कपडे घालणारा सुदामा,
 विनेशताम् - कुबेरत्व

4 (व्यं) क्षोणीकोणशतांशपालनखलद दुर्वीरगवीनल
 5 दुभ्यत्, सुद्रनेरन्द्रचाटुरचनां (कृत्वा अस्मान्) न
 मन्यामहे (परम) देवं सेवितुम् (व निश्चिनुमहे
 6 यः असा दयालुः पुरा। सः देवः धानामुष्टिमुच्ये
 कुचेलमुनये विनेशताम् धने स ॥

ही पृथ्वी इतकी विशाल आहे, तिच्या एखाद्या
 कोपयातीत भूभागाच्या शतांश प्रांतावर राज्य
 करणारा एक राजा असा तो निवारण करता येणार
 नाही इतक्या गवीने फुगळला आहे आणि त्याने
 तो दपोक्तीचे फुत्कार टाकतो आहे. अशा सुद्रक
 राजाच्या जोट्या स्वभावाच्या दोषिक रचना करून
 ती आहे स्वतःला धन्य मानत नाही. आशी केवळ
 अज्ञान्या परमेश्वराचीच चाकरी करणाऱ्या निश्चय केवळ
 त्याने नशि का मूठभर धान्याच्या (पोष्याच्या) बंदल्यात
 सुदामाला कुबेरता दिली. संपन्न केले. कुचेलमुनये - सुदामा

FEBRUARY 14

शरीरपतनात्प्रभुनिषेवणापादनात्
 अविन्धनधनञ्जयप्रशमदं धनं दन्धनम् ।
 धनञ्जयविवर्धनं धनमुदुङ्गोवर्धनम्
 सुसाधनमवाधनं सुमनसां समाराधनम् ॥५॥

10

11

12

1

2

3

4

5

6

© www.madhaveeraghuveer.com

	1	2	3	4	5	6
APRIL 14	7	8	9	10	11	12
	14	15	16	17	18	19
	21	22	23	24	25	26
	28	29	30			
	M	T	W	T	F	S